ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ – ਸਬਦ ੧੭

ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਸੁਰਤਰ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਕਾਮਧੇਨੁ ਬਸਿ ਜਾ ਕੇ ॥

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ, ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੬੫੮

ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਸੁਰਤਰ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਕਾਮਧੇਨੁ ਬਸਿ ਜਾ ਕੇ ॥
ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਕਰ ਤਲ ਤਾ ਕੇ ॥੧॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨ ਜਪਹਿ ਰਸਨਾ ॥
ਅਵਰ ਸਭ ਤਿਆਗਿ ਬਚਨ ਰਚਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਾਨਾ ਖਿਆਨ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਬਿਧਿ ਚਉਤੀਸ ਅਖਰ ਮਾਂਹੀ ॥
ਬਿਆਸ ਬਿਚਾਰਿ ਕਹਿਓ ਪਰਮਾਰਥੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਿ ਨਾਹੀ ॥੨॥
ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰਹਤ ਫੁਨਿ ਬਡੈ ਭਾਗਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਰਿਦੈ ਧਰਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਭੈ ਭਾਗੀ ॥੩॥੪॥

ਸਾਰ: ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਪਲ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਿਹਾਰਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਉਸਦਾ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਕਿਸੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਜ਼ਵਾਬ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਲਾਭ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਧੁੰਦਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾਮਨ, ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਇੱਛਾ-ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗਹਿਣਾ, ਅਤੇ ਕਾਮਧੇਨੁ, ਇੱਛਾ-ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਦੂਮਈ ਵਸਤੂਆਂ ਜਾਂ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਰੂਪੀ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਤਾ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਰੂਪਕ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਉਦੋਂ ਉਭਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਠਹਿਰ, ਅੰਤਰ ਝਾਤ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਉਸ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਸੁਰਤਰ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਕਾਮਧੇਨੁ ਬਸਿ ਜਾ ਕੇ ॥

ਅਨੰਦ ਦਾ ਸਾਗਰ, ਦੈਵੀ ਜੀਵ, ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਤਨ, ਅਤੇ ਕਰਾਮਾਤੀ ਗਾਵਾਂ ਸਭ ਤੁਹਾਡੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਰਪੂਰਤਾ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਵਸਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਨ।

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਕਰ ਤਲ ਤਾ ਕੇ ॥੧॥

ਚਾਰ ਵਰਦਾਨ, ਅੱਠ ਰੂਹਾਨੀ ਅਵਸਥਾਵਾਂ, ਰਹੱਸਮਈ ਤਾਕਤਾਂ ਅਤੇ ਨੌਂ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਜਿਹੇ ਜੀਵ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਚੇਤੰਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਾਮੂਲੀ ਹੈ। (੧)

ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨ ਜਪਹਿ ਰਸਨਾ ॥

ਸਾਡਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਨਾਦ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਇਹ ਭਾਵ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਸੀਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਹੈ।

ਅਵਰ ਸਭ ਤਿਆਗਿ ਬਚਨ ਰਚਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਾਰੇ ਝੂਠੇ ਵਿਖਿਆਣ ਅਤੇ ਉਲਝਣਮਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰੋ। ਇਹ ਭਾਵ ਸਿੱਧੇ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਸੰਚਾਰ ਲਈ ਇਕ ਸੱਦ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਨਾਨਾ ਖਿਆਨ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਬਿਧਿ ਚਉਤੀਸ ਅਖਰ ਮਾਂਹੀ ॥

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਹਾਂਕਾਵਿ, ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦੇ ਚੌਂਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਵ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਧਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੂਝਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬਿਆਸ ਬਿਚਾਰਿ ਕਹਿਓ ਪਰਮਾਰਥੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਿ ਨਾਹੀ ॥੨॥

ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ, ਵਿਆਸ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਤੱਤਸਾਰ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸੂਝ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਗਿਆਨ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈ। (੨)

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰਹਤ ਫੁਨਿ ਬਡੈ ਭਾਗਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥

ਇਹ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਿੰਤਨ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜ਼ਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਟਿਲਤਾ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਉਦਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਰਿਦੈ ਧਰਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਭੈ ਭਾਗੀ ॥੩॥੪॥

ਰਵਿਦਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਅੰਤਰੀਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਨਾਲ, ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅੰਦਰੋਂ ਚਮਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਬਾਹਰੀ ਹਾਲਾਤ ਲਾਭ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਡਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। (੩)(੪)

ਤੱਤ: ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕੰਮ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਦਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ/ਪਾਠ ਦੀ ਥਾਂ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਹਉਮੈ, ਡਰ ਅਤੇ ਭਰਮ ਦੇ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਤੋੜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਉਸ ਸਹਿਜ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅੰਤਹਕਰਣ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋਕ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਤਾ ਗੁਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲਕਦਮੀ

Oneness In Diversity Research Foundation

ਵੈੱਬਸਾਈਟ: **OnenessInDiversity.com**

ਈਮੇਲ: **onenessindiversityfoundation@gmail.com**